HALK BİLGİSİ HABERLERİ

İstanbul Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih şubesi tarafından çıkarılır aylık mecmua

Yazı İşleri Müdürü : MEHMET HALİT BAYRI

Yıl : 5 Ağustos 1936 Sayı : 58

KELOĞLAN MASALLARI

I

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir kadıncağızın bir oğlu varmış. Herkes bu çocuğu Keloğlan diye çağırırmış. Bu ana oğul çok fakir imişlar. Yalnız bir çok tavukları olduğundan bunların yumurtasını satarak geçinir giderlermiş. Bir gün tavuklar yumurtlamamış, kadın da oğluna tavuklardan birini satarak ekmek almasını söylemiş. Keloğlan tavuklardan birini alarak pazara gitmiş ve bir hamamcıya satmış. Fakat hamamcı parayı vermeden gitmeğe başlamış, Keloğlan da peşini takip etmiş. Hamamcının eve girdiğini görünce o da hemen arkasından girmiş ve onu gözetliyerk dinlemeğe başlamış. Hamamcı tavuğu karısına uzatarak:

— Bunu al, iyice temizle, haşlıyarak suyuna güzel bir pilâv yap, akşam üzeri bir uşak göndererek aldıracağım, demiş ve sokağa çıkarak uzaklaşmış.

Keloğlan bunları dinlediği için akşam üstü olunca hemen hamamcının evine gimiş:

— Bey yemeği istiyor, demiş ve kadın da tatlısı ile, tuzlusu ile güzel bir yemek hazırlıyarak tepsiye koymuş ve çocuğa vermiş. Keloğlan tepsiyi alınca doğru kendi evine götürerek annesine tepsiyi uzatmış ve:

— Tavuğu bir hamamcıya sattım. Fakat bana parasını vermeden gitmeğe başladı, ben de arkasını takip et.im. Eve girerken arkasından yavaşca girdim ve karısı ile konuşurken dinledim. Karısına, tavuğu pişir akşama aldıracağım dedi, ben de akşam üstü olunca doğruca gittim aldım, demiş ve yemekleri güzelce yemişler.

Hamamcı karısının hazırladığı tavuğu iştahala yemek için eve gelmiş ve karısına yemek nerede diye sormuş. Kadıncağızın hiç bir şeyden haberi olmadığı için yemekleri bir uşağın gelip aldığını söylemiş.

Hamamcı kızmış, kim geldi? Nasıl adamdı? Diye karısına sualler sormuş. Kadın da bir çocuğun geldiğini ve efendi yemek istiyor diyerek alıp gittiğini söylemiş. Hamamcının buna canı sıkılmış ve doğruca hamama gitmiş....

Diğer taraftan Keloğlan, yemekleri güzelce yedikten sonra annesine:

— Şu hamamcıya güzel bir oyun yapalım, teklifinde bulunmuş. Annesi razı olunca, giyinmiş kuşanmış ve bir kız gibi süslenerek hamama gitmiş, kapıyı çalmş. Hamamcı kapıyı açınca Keloğlan :

— Seninle bir az gizli konuşmak istiyorum, sizin eve gidelim de konuşalım,

demiş ve hamamcı razı olmuş, eve doğru gitmeğe başlamışlar.

Hamamcı bunu evvelâ fena bir kadın zannetmiş ve bir av buldum ümidile sevinmeğe başlamış. Eve gelince :

— Gizli bir yer varsa orada konuşalım daha iyi olur, diye adamcağızı kuşkulandırmış.

Hamamcı önde, keloğlan arkada evin altındaki mahzene inmeğe başlamşılar. Tam merdivenlerin ortasına gelince Keloğlan hamamcının belinin ortasına kuvvetli bir tekme vurmuş ve adamı paldır küldür merdivenden aşağı yuvarlamış. Zavallı hamamcı aşağıda inliye dursun Keloğlan yukarı çıkarak evin her rarafını karıştırmağa başlamış. Pahada ağır, yükte hafif, altuna ve gümüşe dair ne varsa hepsini almış ve doğruca evine gitmiş.

Hamamcının karısı eve gelince bir bağırma işitmiş. Çocuklardan biri babasının sesini tanımakta gecikmemiş. Evin içini ararmışlar bulamamışlar. Mahzende bulunca oraya nasıl düştüğünü sormuşlar. O da merdivenden aşağı inerken düştüğünü söylemiş.

Kadın, kocasının elinin ayağının tutmadığını, her tarafının hurdahaş olduğunu görünce hoca aramağa koyulmuş, etrafa haber salmış.

Keloğlan bunu duyar duymaz hamamcıya bir oyun daha yapmağa karar vermiş. Eline bir çanta almış, şeklini değiştirerek kahveden kahveye ben cerrahım, ben hocayım, hastaları iyi ederim diye dolaşmağa başlamış. Hamamcının arkadaşı da o sırada kahvede olduğu için hemen çagırarak hastanın yanına götürmüş.

Keloğlan, hiç tavrını bozmadan, sen yüksek bir yerden düşmüşsün, ben seni iyi ederim. Yalnız seni hamama götüreceğim, fakat, yanımızda kimse olmıyacaktır, demiş. Beraber hamama gitmişler, keloğlan hamamın kapısını kapamış ve adamı güzelce soyarak başını sabunlamış ve kurnada hiç su bırakmamiş. Eline geçirdiği bir kırbaçla hamamcıyı evire çevire dövmüş, perişan bir halde yerde bırakarak dışarı çıkmış, doğru hamamcının evine gitmiş :

— Hastanız iyileşmiştir. Gidip hamamdan alınız, diyerek hepsini sevindirmiş.

Hamamcının karısı ve çocukları derhal hamama koşmuşlar. bir de bakmışlar ki adamcağız daha perişan bir halde taşların ortasında yatıyor; hepsi birden kederlenerek babalarını alıp eve götürmüşler.

Nihayet, hamamcı bu işi tavukları satan Keloğlanın yaptığını anlamakta gecikmemiş ve bir çare düşünmüş :

Hamamın önüne altın serperek yakalamağa karar vermiş. Keloğlan bunu nasılsa öğrenmiş. Üzerine bir dilenci elbisesi, ayağına da uzun bir çizme giymiş. Çizmelerin altına güzelce katran sürmüş. Eline bir çanta alarak hamama girmiş, çıkmış müşterilerden ekmek dilenmiş. Altınlarda iyice çizmelerin altına yapışmış. Hemen bir kenara çekilerek çizmeleri çıkarmış, çantasına koyarak doğruca eve gitmiş. Biraz sonra, Keloğlanı yakalamak isteyenler altunların eksildiğini görünce, kendilerine gene bir oyun yapıldığını anlamışlar. Düşünmüşler, taşınmışlar ve şu çareyi bulmuşlar:

Bir deveyi güzelce süslemişler. Tellala vererek çarşıda satılığa çıkarmışlar. Eğer Keloğlan gelirse hemen yakalamasını tenbih etmişler.

Keloğlan bunu da haber almış ve güzelce süslemiş; bir köylü kızı kıyafetine girerek eline de bir eşeğin ipini almış çarşıya inmiş.

Süslü püslü devenin yanına giderek tellala hafifce yüzünü açmış ve gülümsemiş.

Tellal güzel bir kızın kendisine güldüğünü görünce şaşkına dönmüş, aklı başından gitmiş.

Yanyana gitmeğe ve konuşmağa başlamışlar. Keloğlan biçimine getirerek eşeğin ipini tellalın eline vermiş, devenin ipini de kendi almış ve kalabalıktan istifade ederek kaçmış. Eve gelince deveyi kesmiş, etini kavurmuş ve annesine hiç bir şey söylememiş.

Tellâl elinde eşeğin ipile dönünce hamamcı deveyi de Keloğlanın çaldığını hemen anlamış. Kendisine hasta süsü vererek deve eti aratmış. Uşaklar mahalle mahalle dolaşarak deve eti sormuşlar. Sıra Keloğlanın evine gelmiş. İçeri girerek her tarafı aramışlar. Keloğlan evde olmadığı için annesi, devenin başını uşaklara vermiş. Adamlar başı görünce, deveyi Keloğlanın kestiğine iyice kani olarak kapıya katran sürmüş ve Keloğlanı yakaladık diye herkese ilân etmişler.

Onlar gittikten sonra Keloğlan eve gelmiş, annesine, bu gün eve kim geldi diye sormuş. Zavallı kadının yapılan işlerden haberi olmadığından, bütün olanları anlatmış.

Keloğlan, hamamcının kendisini yakalıyacağını sezerek bir teneke katran almış ve bütün evlerin kapısına sürmüş.

Hamamcının adamları ertesi gün Keloğlanı yakalamak için sokağa çıkmışlar bir de bakmışlar ki her kapıya katran sürülmüş. Ve tabiî Keloğlanın evini bulamamışlar... Yakalıyamıyacaklarını anlıyarak Padişaha haber vermişler.

Padişah, tellallar bağırtarak:

— Kimin çok tavuğu varsa alsın yanına gelsin, diye etrafa emir salmış.

Keloğlan da tavuklarını bir sepete koyarak Padişaha götürmeğe hazırlanmış. Annesi:

— Oğlum, hiç padişahın yanına tavuk gider mi? diye sormuş. Keloğlan:

— Sen benim işime karışma! Ona da bir düzen yapayım da görsünler, diye cevap vermiş ve tavukları alarak padişahın karşısına çıkmış.

— Efendim istediğiniz Keloğlan benim, İşte geldim, demiş.

Padişah, bu nasıl şeydir? Hem benim karşıma çıkıyor, hem de serbesce konuşuyor, diye kızmış ve Keloğlanı zindana attırmış. Tavuklarını da kestirerek pişittirmiş.

Keloğlan, zindandan kurtulmak için düşünmeğe başlamış.... Aklına bir çare gelmiş. Zindanın kapıcısına bir torba altun vererek: Bana yarım saat müsaade et biraz işim var, göreyim de geleyim, demiş ve çıkmış gitmiş. Bir kürk yaptırmış, her bir tüyüne bir çıngırak taktırmış ve akşam üzeri zindana dönmüş. Ertesi sabah kapıcıya bir torba daha altun vererek bir saat daha izin almış, ve padişahın uyuduğu sırada odasına girerek gizlice karyolasının altına saklanmış.

Padişah, derin bir uykuya daldığı zaman, karyolanın altında kürkü giyerek iyice silkinmiş.

Çıngıraklar müthiş bir ses çıkarmışlar ve padişah da uyanmış, ne olduğunu şaşırarak, nedir bu? diye bağırmıya başlamış. Sultan hanımın da bir şeyden haberi olmadığı için, şaşırmış bir vaziyette padişahın yüzüne bakmağa başlamış. İyice etrafı dinlemişler, ses seda kesilince tekrar yatmışlar. Biraz sonra Keloğlan tekrar silkinmiş. Bu sefer padişahla sultan hanım çok korkmuşlar. Keloğlan da korktuklarını anlıyarak

hemen meydana çıkmış ve padişahın yanına gelmiş. Zavallı padişah korka korka, sen kimsin? Diye sormuş. Keloğlan da:

— Ben ezrailim. Senin canını almağa geldim, diye cevap vermiş.

Padişah :

— Ben ne ettim ki, canımı alacaksın, demiş.

Keloğlan :

— Sen benim kardeşimi aldın, zindana attın, onun için senin canını alacağım, haydi gel şuraya, diye korkutmuş.

Padişah :

— Hayır!.. O senin kardeşin değildir. Ben tavukları çok olan adamı zindana attım demiş. Ve Keloğlan da :

— İşte o benim kardeşimdir. Şimdi onu azat etmezsen senin canını alacağım diye üzerine yürümüş. Padişah korkudan titremeğe ve :

— Tek benim canımı alma da ne istersen onu yapayım. Şimdi kardeşini serbest bırakacağım, diye yalvarmağa başlamış.

Keloğlan: Olmaz, şimdi gecedir, belki korkar, yarın sabah çıkartır. hamamda yıkatırsın, bir kat mükemmel elbise giydirirsin, ortanca kerimeni de verirsin, ben de senin canını almam, diye tenbih etmiş ve gitmiş. Üstünü soyunarak zindana girmiş ve yatmış. Ertesi sabah padişah erkenden kalkmış. Adamlarını göndererek Keloğlanı zindandan çıkartmış. Hamama göndermiş, elbiseler yollmış, köşkleri hazırlatmış, ortanca kerimesini vermiş ve kırk gün kırk gece düğün yapmış. Annesini de yanlarına getirtmiş, güzelce yaşamışlar.

Düzenle düzencinin elinden kutuluş olmaz. Onlara masal... Bizlere ömür..

II

Evvel zamanda bir kadıncağızın bir Keloğlanı varmış. Keloğlan, bir gün dağa ava çıkmış ve bir ceylân vurmuş. Ceylanı omuzuna vurarak eve gelirken vezire rasgelmiş. Vezir, ceylanı görünce satılık zannederek :

— Ceylanı satıyormusun Keloğlan, diye sormuş. Oda :

— Hayır satmıyorum, Padişaha hediye götüreceğim, demiş. Vezir uzaklaştıktan sonra, Keloğlan doğru padişahın huzuruna çıkarak ceylanı hediye etmiş. Padişah bundan çok memnun olmuş ve Keloğlana hediye olarak bir kaç torba altın vermiş.

Keloğlan paraları alınca zengin olmuş, konaklar yaptırmış, atlar, arabalar, cariyeler almış. Fakat bunlara vezirin fena halde canı sıkılmış ve padişaha, şu Keloğlanı çağıralım da fildişinden bir köşk yapmasını emredelim, eğer yapamazsa, kendisini cellâtlara vereceğimizi söyliyelim, demiş. Padişah da, peki diyerek Keloğlanı çağırtmış ve emrini söylemiş.

Keloğlan düşünmüş, taşınmış, kırk gün izin istiyarek padişahın yanından ayrılmış. Oğlan eve gelmiş ve annesine hali keyfiyet böyle böyle, diye anlatmış ve ben bunu nasıl yaparım diye ağlamağa başlamış. Annesi :

— Üzelme, demiş. Bir tabur asker ve kırk batman şarap getir, bunları kırk deveye yükle, filan yerde fillerin dağı vardır, o dağda bir havuz vardır, o havuza bu şarapları dök. Filler bu şarapları gelip içerler, sarhoş olurlar, hemen dişlerini çıkarırlar, sen de alır gelirsin, demiş. Keloğlan bunları öğrenince sevinmiş. Kırkıncı günü padişaha giderek bir tabur asker,

kırk deve yüklü, kırk batman şarap istemiş, padişah da vermiş.

Keloğlan, bunları alarak fillerin bulunduğu dağın yolunu tutmuş... Bir hayli zaman yürüdükten sonra dağa gelmiş, filleri görmüş ve şarapları havuza dökmüş. Filler gelerek içmişler ve sarhoş olarak dişlerini dökmüşler. Keloğlan da dişleri aldığı gibi doğru padişahın huzuruna çıkmış :

— İşte padişahım fildişlerini getirdim, köşkü yapacağım, demiş.

Padişah buna çok memnun olmuş, fakat vezirin fena halde canı sıkılmış ;

— Padişahım, bu seferde Yemen Kıralının Kızını isteyelim, bakalım getirebilecekmi demiş.

Padişah, hemen Keloğlanı çağırarak Yemen Kıralının Kızını getirmesini emretmiş. Keloğlan gene kırk gün izin isteyerek ayrılmış ve doğruca annesinin yanına gitmiş. Annesine padişahın isteğini anlatmış, o da :

— Padişaha gidersin, her tarafı görülmemiş elmastan işlenmiş bir vapur istersin, içindeki tayfaların da en güzel kızlardan seçilmiş olacağını da söylersin, demiş. Kırk gün tamam olmuş, Keloğlan padişaha giderek istediğinden âlâ bir vapur almış ve yola çıkmış. Yemene yaklaşırlarken denizde büyük bir balığın, küçük bir balığı yutmak üzere olduğunu görmüş ve hemen küçük balığı kurtarmış, küçük balık dile gelerek :

— Şu iki tüyü al! Sıkıldığın vakit birbirine vur, ben sana yetişirim, demiş ve tekrar denize atlıyarak kaybolmuş. Vapur, gide gide Yemene varmış, kıralın sarayının önünde demirlemiş.

Kıral dışarda gezerken bu güzel vapuru görünce birden şaşırmış ve Keloğlanı çağırtarak : Sen nereden geldin? Bu ne güzel vapur, demiş. Keloğlan hiç bozmamış, ben tüccarım, İstanbuldan geldim diye cevap vermiş.

Kıral, kim olduğunu bilmediği bu tüccarı sarayına davet ederek mükemmel bir ziyafet vermiş, yemekten sonra da altun sahanlar içinde elmaslar ve inciler hediye etmiş.

Keloğlan, ertesi gün kıralı vapura davet ederek gezdirmiş, eğlenceler tertip etmiş. Kıral vapurdan çıkarken Keloğlana :

— Benim bir kızım var, o da vapuru görmek istiyor, acaba yarın gezebilir mi, diye sormuş. Keloğlan da hiç düşünmeden:

— Hay hay.... Kıral hazretleri, tabiî gezebilirler, yarın buyursunlar, diye ceyap vermiş.

Ertesi gün olmuş, kız vapura gelmiş, her tarafı iyice gezmeğe başlamış. Keloğlan tam fırsattır diyerek, kız aşağı katlarda dolaşırken vapura hareket emrini vermiş.

Kızcağız, akşam olduğunu anlıyarak yukarı çıkmış, vapurun kalktığını görünce, eyvah beni kaçırıyorlar, diye ağlamağa başlamış.

Diğer taraftan kıral da kızını kaçırdıklarını işitince arkalarından gemiler göndermiş. Bu gemiler Keloğlanın vapuruna yaklaşacakları sırada kız parmağından bir yüzük çıkararak denize atmış, vapur olduğu yerde durmuş. Keloğlan kıralın vapurlarının yaklaştığını anlayınca hemen cebinden iki tüyü çıkararak birbirine çarpmış, balık da denizden çıkarak, yüzüğü getirmiş ve Keloğlana vermiş.

Vapur bundan sonra hareket etmiş, diğer gemiler de geride kalmışlar.

Bir kaç gün sonra vapur İstanbula gelmiş, padişaha haber vermişler, toplar

atılmış, adamlar gelerek kızı karşılamışlar ve doğruca saraya götürmüşler....

Padişah, Yemen Kıralının bu çok güzel kızını görünce aşık olmuş, kırk gün kırk gece düğün yaparak kızı almış, vezirini azletmiş, Keloğlana bir çok para vererek gönlünü almış ve onu kendisine vezir yapmış, onlar ermişler muratlarına, biz çıkalım kerevetine....

III

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde bir Keloğlan varmış. Bu Keloğlanın bir de babası varmış. İhtiyar adamcağız son günlerini yaşıyormuş. Bir gün oğlunu karşısına çağırarak:

— Oğlum, sakın köselerle alış veriş etme!.. Bu benim sana ilk ve son nasihatım olsun... Diye vasiyette bulunmuş.

Bir kaç ay sonra adamcağız ölmüş. Babası öldükten sonra evin işlerini idare etmek vazifesi Keloğlana düşmüş. Günlerden birinde Keloğlan, altı batman buğdayı hayvana yükliyerek değirmende öğütmeğe gitmiş.

Köye en yakın olan değirmene varmış, bakmış sahibi köse, oradan vazgeçerek daha aşağıdakine gitmiş. İkinci değirmenin sahibinin de köse olduğunu görünce başka bir değirmene gitmek için yola çıkmış. Gitmiş, gitmiş, yol çok uzadığı için daha fazla yorulmak istememiş, tekrar dönerek kösenin değirmenine gelmiş. Halbuki en aşağıdaki değirmenci köse değilmiş...

Ne ise... Keloğlan, kösenin değirmeninde buğdayları öğüttürmeğe başlamış. Bu sırada konuşmağa başlamışlar. Köse söz arasında Keloğlana dönerek:

— Oğulcuğum, benim karnım çok aç, şu senin unlardan birazını alalım da ekmek yapalım olmaz mı? Diye sormuş. Keloğlan razı olmuş, köse de unu yuğurmağa başlamış.

Köse, evvelâ unun suyunu fazla kaçırmış, un koymuş katı olmuş, su koymuş sulu olmuş, böyle yapa yapa altı batman unu da yuğurmuş. Ekmeği ateşe koyarak pişirmeğe başlamış. Köse, Keloğlana: Ekmek pişinciye kadar birer masal anlatalım, demiş. Eğer kimin masalı güzel olursa ekmek te onun olsun diye ilâve etmiş.

Keloğlan buna razı olmuş ve evvelâ köse, masalını anlatmağa başlıyarak:

— Vaktile bir adam varmış, bu adamın bir karısı ve karısının da üç tane huvardası varmış Adam bir gün sokağa çıkmış, karısı da huvardalarını eve almış..

Köse, burada uzun bir nefes aldıktan sonra masalını anlatmakta devam etmiş:

. . . Adamcağ işini erken bitirip eve dönmüş. Karısı pencereden kocasının geldiğini görünce huvardalarından birini ocağın bacasına, diğerini anbara, üçüncüsünü de ahıra saklamış ve kocasına kapıyı açmış.

Adam köşe başından evi gözetlediği için huvardaların eve girdiğini görmüş. Karısından bir deynek isteyerek ocağın çok kurumlu olan bacasını temizleyeceğini söylemiş. Bacaya sopayı sokunca herif aşağı düşmüş ve ölmüş. Gürültüyü duyan ötekiler arkadaşlarını kurtarmak için dışarıya çıkmışlar. Bir tanesi eşeğin semerini almış ve dama çıkmış. Bacadan semeri atarak adamı öldürmek istemiş. Fakat semerin ipi ayağına takılarak bacadan aşağı kendi de beraber düşmüş ve ölmüş. En sona kalan huvardayı da karı koca bir

olup öldürmüşler, onlar ermiş muradına...

Kösenin masalı burada bitmiş. Sıra Keloğlana gelmiş ve o masalını anlatmağa başlamış:

— Bir vardı bir yoktu, evvel zamanda bizim bir topal peteğimiz vardı. Bu petek bir gün kayboldu, aradık taradık bulamadık. Bir horozumuz vardı. Horozun sırtına bindik, peteğimizi aramağa gittik. Bir dağın tepesine çıktık. Baktık bizim petekle bir adam çift sürüyor, hemen yanına giderek:

— Bu peteğe sen niçin çift sürdürüyorsun, diye sorduk. Adam bize doğru yaklaştı ve:

— Bu petek sizindir. Dün benim öküzümü yaraladı. Öküzüm hasta olduğundan onun yerine bunu koştum, diye cevap verdi.

Biz de peteği alarak eve geldik. Fakat horozun sırtı yara olduğundan bunu nasıl iyi edelim, diye sorduk soruşturduk.

Bize, Hindistan cevizi iyi eder dediler. Babam yedi sene evvel Hindistan cevizi yemişti, fakat o sırada sağ olmadığı için düşünmeğe başladık.

Nihayet on beş kişi babamın mezarına gittik, tam yedi sene eştik. Mezarı açtıktan sonra bir tane Hindistan cevizi bulabildik.

Akşam üzeri cevizi horozun üzerine sürdük. Sabah olunca ne görsek beğenirsin?

Horozun sırtında kocaman bir Hindistan cevizi ağacı çıkmamış mı?...

Hemen ağacın üzerine çıktık ve cevizleri toplamağa başladık. O sırada gözüme bir şey ilişti: Ağacın üzerinde kocaman bir buğday tarlası vardı...

Bir orak alarak tarlayı biçmeğe başladık. O esnada bir tavşan çıktı ve kaçmıya başladı. Hemen orağı alarak tavşanın arkasından koşmağa başladım. Orak buğdayları biçti, halt eyleme köse, kardeşlik piteği Keloğlana düştü... Diyerek masalını bitirmiş ve peteğiyi alarak evine gitmiş. onlara kömür... Bizlere ömür...

- Devam edecek -

Naki TEZEL

 ÇOCUK OYUNLARI

ÇÜRÜK ELMA

Bu oyun Istanbulun daha ziyade eski mahalle ve semtlerinde rağbet bulmuştur. Pek ender olarak oyun; evlerde oynanır. Oyun, bütün haşmeti ve hususî ahengile sokakta cereyan eder.

Oyuna başlanırken bütün çocuklar toplanır ve içlerinden iki kıdemliyi intihap ederler. (Burada kıdemlilik ekseriya yaş itibariledir: bazan çok sevilen, açık göz çocuklarda kıdem kazanırlar)

Bu iki kişi karşı karşıya geçerler, karşılıklı olarak iki kollarını birbirine arasıl omuzları istikametine kadar kaldırırlar ve birbirlerinin ellerini tutarlar.

Bu suretle birleşen ellerin altı bir kapı manzarasını alır. Diğer bütün çocuklar arka arkaya dizilirler ve bu kapının uzağında beklerler.

Ellerini havada birbirine kenetleyen iki çocuk aralarında konuşarak birer şifreyi kendilerine intihap ederler.

Oyun hazırlıkları bu şekilde bitmiş olur.

Oyuna başlamak için; kemer yapan iki çocuk

— Haydi!...

Diye işaret ederler. Bunun üzerine

dizili çocuklar, hususî ve neşeli bir ahenkle iki tarafa sallanarak; kemerin altından geçerken şu sözleri hep bir ağızdan söylerler :

— Aç kapıyı bezirgân başı, bezirgân başı .

Bu sefer kemeri yapan iki çocuk cevap verir:

— Kapı hakkı ne verirsin, ne verirsin?

— Arkamdaki yadigâr olsun, yadigâr olsun.

Dizilen çocukların en geride olanı bu kemerden geçene kadar bunlar ayni suretle tekrâr edilir. Eğer oynayanlar azsa, yani en gerideki çocuk kemer altına çabuk gelirse,

Bu sözler bir kerre söylemekle iktifa edilir.

Söylediğimiz gibi tam gerideki çocuk kemerin altından geçerken, iki çocuk onu kolları arasına alırlar ve çocuğun kulağına şifrelerini söylerler ve bundan birini intihap etmesini tenbih ederler. Bu ameliye de ayrı bir merasime tabidir.

Çocuğa şu şekilde sorarlar:

— Şehzadenin gümüşlerden yapılı tahtınımı istersin, yoksa pırlantadan tacınımı? (Buradaki gümüşten taht ile pırlanta taç iki çocuğun şifresidir.)

Çocuk da bunlardan hangisini intihap ederse, o şifrenin sahibi olan çocuğun arkasına geçer ve beline sarılır. Bundan sonraki oyun safhaları hep aynıdır ve bütün çocuklar bitinceye kadar devam eder.

Diziden her sefer ayrılan oyunculardan mürekkep bu sefer iki dizi hasıl olmuş olur. Gayet aşıkârdırki hasıl olan bu iki dizideki çocuk adedi yekdiğerine müsavi değildir. Bu suretle teşekkül eden iki dizinin ön oyuncuları birbirlerinin ellerini tutarlar (Birbirlerinin ellerini tutan bu iki çocuk evvelce söylediğimiz kıdemli iki çocuktur) El yerine bir sağlam çamaşır ipi de tutulur ve iki tarafda yenmek hırsile; kuvvetle birbirlerini çekerler, hangi taraf koparsa, tabiri diğerle hangi taraf çözülürse o taraf mağlup olmuş olur.

Bu sefer galip taraf oyuncuları; ellerini bir birine çarparak hep bir ağızdan:

— Çürük elma , çüürüükkk, elma !... çürük elma!... diye bağırırlar. Ve mağlup oyuncuları kızdırmıya âzamî gayretle çalışırlar .

Oyun esnasında daimî bir gürültü hâkimdir.

M. Naci Ayral

* RİZE VE ÇORUM MANİLERİ *

RİZE MANİLERİ

Arpa biçtim sütiken
Dibinde sarı diken
Gel sarılıp yatalım
Sen oğlan ben kız iken. [1]

Ayağı mesli yârim
Başı delfesli yârim
Çeşmeye gelmez oldun
Bunun var aslı yârim.

[1] Arpa biçtim göğ iken
İçinde çakır diken
Gel sarılıp yatalım
Kalkalım erken erken.
[Maniler, Türkiyat Enistitüsü.1928 S. 112,No. 1110]

Ayağındaki mesler
Yere değmeden sesler
Senin gibi yavriyi
Adam cebinde besler.

Ayağında yemeni
Sıkma oğlan mememi
Anma babam duyarsa
Ne seni kor ne beni. [1]

Ay doğar dağistandan
Gün doğar gülistandan
Bana yar bahşiş verdi
Otuziki destandan.

Denizlerün kumiyim
Balukların puliyim
Aç yorganı gireyim
Ben de allah kuliyım.

Esmere ağ yaraşır
Sineme dağ yaraşır
Baykuşa viranelik
Bülbüle bağ yaraşır.

Erzincandan kemahtan
Oldum kan ağlamaktan
Dalda yaprak kalmadı
Yarama bağlamaktan.

İrafa [2] fincan koydum
İçine mercan koydum
Kaynanamın adını
Kuyruksuz sıçan koydum.

[1] Ayağımda yemeni
Zalim öldürdün beni
Eski yârim duyarsa
Ne seni kor ne beni.
[Maniler; T. E., S. 167· No. 1656]

[2] Raf.

İrafa kabak koydum
İçine kebek koydum
Kaynanamın adını
Kuyruksuz köpek koydum.

Kara sakız olayım
Çanaklara dolayım
Sakallıya varırsam
Sakalını yolayım.

Merdiven basak basak
Çıkma yukarı yasak
Etekten izin olsa
Serılsak yana kosak [1]

Köprüyü aştı gelin
Yaşmağın düşdi gelin
Eğil bir yol öpeyim
Emeğim geçti gelin.

Olmazmı kız olmazmı
Basma şalvar solmazmı
O şalvarın içine
Bende girsem olmazmı

Köprünün altı taştır.
Sevdiğim hilâl kaştır
Üstüne yar sevenler
Vallahi kızılbaştır.

ÇORUM MANİLERİ

Armudu taşlamalı
Dibinde kışlamalı
İmam ezan okurken
Cümbüşe başlamalı.

[1] Merdiven basak basak
Yukarı çıkmak yasak
Ecel kapu çalmadan
Sarılsak yata kalsak
[Maniler: T. E., S. 55.]

Beyaz giyme tanırlar
Seni çirkin sanırlar
Zaten bizde tali' yok
Seni benden alırlar.

Bir kuş kalktı ormandan
Uçtu gitti harmandan
Bu nasıl sevda imiş
Kesti beni dermandan.

Cevize verdim arkam
Kanadım yokki kalkam
Şu köyümüz içinde
Emsalin yokki bakam.

Çeşme üstünde çiçek
Çiçekler biçilecek
Bir altın tas yaptırdım
Yar ondan su içecek.

Denizde kara balık
Yüreğim sana yanık
Nazlı yâri sorarsan
İlk akşamdan uyanık. [1]

Eğildim fidan oldum
Bilmiyom neden oldum
Gündüz yârin hayali
Gece uykudan oldum.

Elinde yağ küleği
Sütten beyaz bileği
İnşallah kabul olur
İkimizin dileği.

[1] Denizde ala balık
Yüreğim sana yanık
Biz nasıl görüşelim
Burası kalabalık.
[Maniler: T. E. S, 53 No. 517]

Evleri kadimeli
Varıpta ne dimeli
Kızlar bir şeker olmuş
Alıp alıp yemeli.

Fındık fıstık olurmu
Ateş yastık olurmu
Ayda yılda bir gece
Böyle dostluk olurmu.

Gidersen bize uğra
Kebabı köze doğra.
Benden başka seversen
Dermansız derde uğra.

Gökte yıldız yüzelli
Duman çökmüş ne belli
Ölenecek severim
İşte sana teselli

İnce idim üzüldüm
Al ipliğe dizildim
İster al ister alma
Ben alnına yazıldım [1].

Karşıda kürt evleri
Yayılır develeri
Oturmuş inek sağar
Görünür memeleri.

Karşıdan geç göreyim
Topludan gül dereyim
Dudak sende yüz bende
Sen iste ben vereyim.

[1] İnciyim üzülmüşüm
Sedefe düzülmüşüm
İster al ister alma
Alnına yazılmışım.
[Maniler: Mehmet Halit 1932, S. 34, No. 367]

Kaya dibi saz olur
Gül açılır yaz olur
Ben yarime gül demem
Gülün ömrü az olur.

Kaşım kalemden ince
Ölürüm görmeyince
Allah canım almasın
Yüz yüze sürmeyince [1]

Konsolda makaramız
İrak düştü aramız
Bu yıl böyle geçerse
Fitil işler yaramız.

Mani maniyi açar
Mani bilmeyen kaçar
Gel biz mani diyelim
Bakalım ki kim ğeçer

Ocak başında maşa
Yaşa sevdiğim yaşa
Boşamazsan boşama
Ben kaçarım sarhoşa [2].

[1] Kaşların ince ince
Ölürüm görmeyince
Ben sana yar demezem
Sineme sarmayınca.
[Maniler: III. , S. 141, No. 136]

Kaşın kemandan ince
Ölürüm görmeyince
Karşıdan sevgi olmaz
Yanıma gelmeyince,
[Maniler: M. Halit,S. 42, No. 459]

[2] Ocak başında maşa
Yaşa sevdiğim yaşa
Annen niye darılmış
Başından geçmiş işe
[Maniler, T. E. , S. 134 No. 1316]

Samanlık dolu saman
Kavuşuruz bir zaman
Eller düğün yapıyor
Bizimkisi ne zaman.

Samsun iskele başı
Çatıktır yârin kaşı
Böyüğü şöyle böyle
Küçüğü aşkın aşı.

Suyu akar destiden
Sensin beni mest eden
Mısıra Sultan olsun
Seni bana dost eden [1]

Şu dağların nareni
Süpürünüz karını
Yokmu din iman sizde
Yollan bunun yârini.

Şu gelen atlımı ola
Acap Yozgatlımı ola
Her gelen yâri sorar
Acep yâr tatlımı ola [2]

Şu gelen kimin kızı
Feracesi kırmızı
Gerdanında beni var
Sandım seher yıldızı.

M. Atsızayoldaş

[1] Bir su içtim testiden
Gözdür beni mest eden
Mısıra sultan olsun
Beni yâre dost eden.
[Maniler, T. E. S. 96, No. 943]

[2] Şu gelen atlı mıdır
Sorun Bağdatlımıdır.
Her gelen yâri sorar
Yâr bu kadar tatlımıdır
[Maniler, T. E. , 43, No. 411]

EVLENME

A — *Görücü, nişan, nişana çağırma, nişan yolu, nişan artları, takı, nişan bozulması, ağırlık*

Ağırlık aldıktan sonra dikiş dağıtma, çehiz, altına davet, gelin muskası, çeğiz asma, düğün için başlıkçıdan-başlık kaldırma, gelin süsleme.

Yetişmiş erkek evladı olan valideler vapur, hamam, düğün ve komşularda yani kalabalık yerlerde karşılaştıkları kızlara alıcı gözile bakarlar. Ötekinden berikinden bilhassa kılavuzlardan kız sağlık alırlar. Haftanın hayırlı günlerinden sayılan Pazartesi veya Perşembe günü valide hanım sevdiği komşulardanbazı hanımlarla sağlık aldıkları kızın evine giderler, kapıyı çalarlar, küçük hanımı görmeğe geldik derler. Kapıyı açan bacı : Buyurun efendim diyerek bunları misafir odasına alır. Biraz sonra kızın dadısı odaya giderek : Safa geldiniz efendim diye salâm verip kapının yanında, bir yerde ayakta durur, sonra validesi odaya girer, safa geldiniz, diyerek uzaktan veya yakından mı teşrif ettiklerini ve damadın asker veya kâtip mi olduğunu sorar ve konuşmağa başlarlar.

Epeyce zaman geçtikten sonra küçük hanım giyinir. Odanın ortasına kız bir iskemle koyarlar. Kalfanın elinde kahve tepsisi, arkada küçük hanım,içeri girerler,kız bir temennah edip iskemleye oturur. Görücüler kızı beğenmişlerse kahveyi çok ağır içerler, ve dişlerini görmek için gülecek birşey söylerler. Nihayet kahve tepsisi ile beraber küçük hanım da odadan çıkar, görücüler de: İnşallah gene rahatsız ederiz diyerek avdet ederler. Akşama görücü giden komşu teyzelerden biri küçük beye o gün gördükleri kızı tamamile anlatır. Bir kaç gün düşüneyim diye müsaade ister. Ertesi gün hemen evli olan bir arkadaşına gider, hanımının gidip bir kere kızı görmesini rica eder. Eğer oradan da muvafık cevab gelirse oğlan komşu teyzeyi görür, pekâla diye cevap verir.

Valide ve teyze hanımlar bu sefer görümce hanımla beraber giderler, bir daha alıcı gözile bakarlar, gene evde müzakere ederler. Üçüncü defa küçük beyin resmile adresini götürürler ve resmen talip olurlar.

Kız tarafı resmi beğenirlerse memuriyetinden, çıktığı mektepten ve sünnet diye mahallesinden yedi komşuya sorarlar. Oğlan tarafı da aynı minval üzere kızı sorar. Sorgu sual bittikten sonra ilmi ile âmil olan mubarek bir zata istihare ettirirler. Yani cuma gecesi apdest alır, Allah rızası için iki rik'at namaz kılar, hatta o gece rüya karışmasın diye hafif yemek yer, dua eder ve sağ tarafına yatar. Hayırlı olup olmadığını ertesi gün haber verir.

Tahkikat hayırlı netice verince küçük beyi bir kere kızın evinin önünden geçirirler, bağenilirse artık oğlan babası kızın babasının yanına gider, nikâh ve kan bahası olan gıybet kararlaştırılır, yüzgörümlüğünün kıymeti tesbit olunur, buna (*Sözkesme*) derler.

Eğer kız oğlan evine gidecek ise gelin odasını oğlan tarafı döşer, kız yatak odası takımını getirir, eğer kızın evine oğlan gelirse bu iki odayı da kız tarafı döşer. kız

tarafının malî vaziyeti müsait değilse o zaman oğlandan ağırlık yani çehiz parası isterler. O para ile oda döşerler.

Sözden sonra nişan tepsisi hazırlanır. Bu tepsiye: kıza elbiselik, çarşaf ve feracelik, iskarpin, çorap, el çantası, eldiven, lavanta, düzgün, podra, sürme, bir kutu şeker ve müteaddit hokkalar içinde kâküle, tarçın, karanfil gibi baharat, sakız, kına, şurup, kahve, şeker, evde olan aile efradının her birine terlik konur. Bunlar ipek bir bağ içine bağlanıp uşağın başına verilir, dadı ile beraber kız evine gider tepsiyi teslim eder ve kıza kayınvalide tarafından dadı vedaatıyle bir de elmas gönderilir. Kız tarafı bu tepsiyi bekledikleri için getirenlere münasip birer bahşiş verirler.

Nişandan sonra damadın bir kusuru duyulursa hediyeler ve resim aynen iade idilir, eğer hediyelerin içinde kullanılmış şey olursa onun da bedeli geri verilir. Eğer oğlan tarafından bozulursa olamıyacak diye haber gider, gene hediyeler iade edilir. Buna *Nişan bozulması* derler.

Söz kesildiği zaman ağırlık için ne konuşulduysa nişandan sonra oğlan babası kız babasına götürür verir. Eğer düğünden evvel birde nikâh cemiyeti yapılırsa ağırlık nikâhdan sonra verilir. Hali vakti yerinde olanlar bu ağırlığı hiç almaz. Nişandan sonra kızın validesi, hemşiresi, oğlan evine tebrike giderler.

Taşralarda eskiden oğlan anası kızı isterken talihi açık mı diye avucuna ve düztaban olmasın diye ayağına bakarlardı.

Gelin muskası diye kıbleye karşı olan çeşmeyi akıtırlar, su akarken ihtiyar bir kadın çevirken namındaki kitabı eline alıp şekeri okur sonra o şekeri damada yedirirler veya içirirlerdi.

Oğlan evinden ağırlık aldıktan sonra dikişleri konu komşuya dağıtır ve bunları da dikip getirirler, çehizleri en ufak çevreye kadar odaya asıp konu domşuya çehiz altına davet ederek yer içer eğlenirler.

B — *Nikâh daveti. Nikâh ve nikâhla ilişikli inanmalar.*

Nikâh daveti: mahallede bütün komşular, akrabalar, oğlan tarafı ve o taraftan çağırılacaklar, mahallenin imam ve muhtarı kız evine davet edilir. Bu merasim ekseriyetle sabahleyin olur.

Oğlanın en hürmet ettiği bir zat vekâletini alır, iki zat ta şahidi olur. Kızın da en hürmet ettiği bir zat vekili iki zat da şahidi olur. Kızı bir kapı önüne getirirler, üzerinde bağlı bir şey bırakmazlar ve hattâ saçlarını bile çözerler. Yanında dadısı elinde bir kuran ile bekler, bir asma kilit, kilitli olarak kızın yanında duranlardan birinin elinde hazır durur. Kızın vekili ve şahitleri kapı önüne yaklaşırlar Tarafınızdan filan kimse için vekiliniz olayım mı? Diye kızdan vekâletini isterler. Kız bu sorguya derhal cevap vermez. İki üç kerre sorulduktan sonra sıkılarak: Olunuz diyebilir. Kız cevap verirken biryandan kilit ve başından da kuran açılır, kısmeti ebediyen açık olsun diye kilit açık olarak bir kuyuya atılır. Kuranın açılan sahifası da okunur ve tefsir olunur.

Bu vekâlet alındıktan sonra her iki tarafın vekilleri ve şahitleri bir araya toplanırlar, nikâhı kıyarlar. Nikâh kâğıtlarını imam efendi yazar. Derhal şerbetler verilir. Her iki taraf birbirlerini tebrik ederler ve saadetler dilerler. Kız tarafı vakti ha-

line göre davetlilere zerde pilâvlı yemek verir ve bazan bu merasimde saz da bulunur. Davetli hanımlar da içerde aynen izzetlenir. Bütün davetliler toplanıp bir salona oturduktan sonra kız giyinmiş elmaslar takınmış olarak aileden bir hanım refakatile odaya girer. İlk önce kaıynvalidesinin, valdesinin sonra sıra ile büyüklerin ellerini öper, emsallerine temennah eder ve kendisine gösderilen yere oturur. Kayınvalide ve oğlan tarafından hala, teyze, büyük yenge, dadı, görümce ve kızın annesi, teyzesi akrabasının büyükleri para serperler. Sonra kayınvalide ve görümce gelin hanıma birer elmas takarlar. Eğer hali vakitleri iyi ise ailenin büyükleri de birer hediye verirler.

Bu nikâh kıyma masrafı oğlan tarafına aittir. Gene nikâhdan sonra oğlan tarafına ve o taraftan davetlilere iadei ziyaret edilir. Nikâh kıyılırken bulunanların ellerini kilitli tutmamalarına ve elleri açık olarak dizleri üzerine koymalarına dikkat olunur.

C — *Düğün evi, düğün evine bayrak dikme, davul. meşale. kına gecesi. Sağdıç. yenge. Gelini getirme. Gelinin yeni euin kapısından içeri girişi. Koltuk merasimi. Yüz görümlüğü. El öpmeklik. sözü geçsin diye ayağa basma. Gelin hamamı. Paça günü, düğün yemeği. Düğün günü ağaç dikme. Düğün eğlenceleri, alay, pehlivan güreşleri. Danslar.*

Nikâhtan sonra çehiz tedarikine başlanır. Kız dışarı gelin gidiyor ve düğüne kadar bayram tesadüf ediyorsa kıza hediye gider, bilmukabele oğlana çamaşır gönderilir. Kibarlar elmas, vakitsizler esvaplık gönderir. Kurban bayramında üstü kordelalarla ve yaldızlarla süslenmiş bir koç kıza gönderilir, kurbanı getirene bahşiş verilir. Pazartesi oğlan evine çehiz gider, gösterilen odaya eşya yerleştirilir. Bu vazifeyi kız tarafından gelenler yapar, gelin odasına askı asılır. Yatağı yapılır, dolaplar yerleştirilir, herşey hazırlanır. Gelenlere yemek yedirilir, ikram ederler, kapı kilitlenip anahtarı kayınvalideye verilir.

Çarşamba günü gelin hamamı yapılır. Komşular, akraba davet edilir, çengiler tutulur, bu suretle hamama gidilir. Hamamda yıkanılır, eğlenilir, yenir içilir. Gecesi için kız gidiyor diye arkadaşları ve konu komşu toplanarak bir kına gecesi eğlentisi yaparlar. Bu eğlentide herkes ortaya oturan kıza hediye verir buna (*takı*) derler.

Çarşamba günü oğlan tarafından başlık, taç, duvak, tel yapıştırma ve sorguç kız evine gönderilir. Bunlar bir gün evvel yağlıkçıdan rehin mukabilinde kaldırılmıştır.

Perşembe sabahı kızın iyice karnını doyururlar, giydirirler, nikâhında mes'ut yaşayan bir hanım telini, duvağını, tacını ve yapıştırmasını sakızla yapıştırırlar.

Kız tarafından gidecek davetlilerin bir kısmı kız evine gelir. Evvelce gelin alayına kaç kişi gideceğini oğlan evine haber verirler. Gelecek arabalar ona göre hesap edilir. Alaturka saat onda ya kayınvalide veya görümce çok hürmet ettikleri dostlarından bazı kimseler gelin almaya gelirler. Gelen hanımlar salona otururlar, tatlı ve kahve ikram edilir. Gelin hanım gelir, el öptürülür, biraz oturur. Sonra babası, amcası, dayısı ve kardeşi(*kuşak bağlama*) ya gelirler. Kız babasının ve sırasiyle

gelenlerin ellerini öper, babası kızın alnından öperek verev şalı beline bağlar. Sonra para serperler bu suretle merasim biter.

Daha sonra kızın koluna girerler. Oğlan tarafından gelenler ve kız evindeki davetliler aşağı inerler. Gelin arabasına binmek şeref sayıldığı için oğlan tarafı en hürmet ettikleri hanımları gelinin yanına bindirirler. Arabacılara birer mintanlık verilir. Buna (*askı*) derler. Askıyı almayınca arabalar yürümez ve arabacılar bunları arabanın fenerine bağlarlar. Kapıdan arabaya kadar halılar serilir ve yolu kapatmak için şallar gerilir, gelin kimseye gösterilmeden arabasına bindirilir. Perdeler sımsıkı kapatılır, öteki arabalara da davetliler yerleştirilir. Önde gelin arabası arkada diğer arabalar olduğu halde gelin alayı oğlan evine gider. Gelin arabası bir kenara çekilir, ilkönce bütün devletliler inerler. En sonra gelin arabası kapıya yanaşır, gene halılar yayılır, gelinin görülmemesi için şallar gerilir gelin hanımın duvağı indirilir. Kayınpeder gelinin kolundan tutarak arabadan indirir. Damat bey de orada hazır bulunur. Kayinpeder elini öpen gelini, al emanetini diyerek oğlunun koluna verir ve saadetler diler.

Gelin ile güvey (allahını seven maşallah desin) avazeleri arasında yavaş yavaş kendilerine hazırlanan gelin odasına girerler, odada kimse bulunmaz, kapı kapanır, gelin hanımı köşesine oturtur ve münasip surette iltifat eder. Eğer damat odada çokca kalırsa latife olsun diye kapıyı vururlar. Damat odaya para serper ve odadan damat çıkar. Aşağıya ininceye kadar her tarafa serper ve sokak kapısını bekleyen so palı bekciye bahşişini vererek evden çıkar.

Gelin odasına serpilen paraları oğlan tarafından tayin edilen yenge hanım toplar.

Bundan sonra gelin hanımın duvağını açarlar ve köşesinde herkes kendisini görmeğe gelir. Akşama kadar böylece devam eder. Tabii öğle yemekleri yedirilir. Akşam üzeri bütün davetliler dağılmağa başlarlar. Erkek davetliler gelir. Akşam namazı kılınır. Güvey sofrası verilir, düyün yemekleri yedirilir. En fakirinin sofrasında düğün çorbası, düğün eti ve pilâv zerde bulunur. Buna kaba yemek derler. Zenginlerde buna ilâveten bir sebze ile tatlı, börek bulunur. Buna da ince yemek derler.

Ondan sonra en önde mahalle bekçileri fenenerler ve meşaleler ellerinde olduğu halde güvey ve davetlilerin önlerine düşerek yatsı namazı kılmak için camiye götürürler. Namazdan çıktıktan sonra ayni alayla eve gelirler, duva edilir ve damat gerdeğe girmek için merdivenleri çıkmaya başlar. Damadın arkadaşları:

Yahu yahu ya menhu
Adım adım ileri
Beş on adım ileri

Diye bağırmağa başlarlar. Damat sıkıldığı için yavaş yayaş gitmesin diye arkadaşları kendisini yumruklarlar. Yumruğu yememek için koşa koşa merdivenleri çıkar, gelin odasına kapağı atar.

Odaya girer girmez bir seccade yayılmıştır. Gelin hanım duvağı kapalı olarak ayakta durur. Damat doğruca seccadeye gider. İki rik'at allah rızası için namaz kılar ve saadetine dua eder. Bu namaz esnasında gelin hanımın eline verilen bir para

damadın seccadesine atılır, yenge hanım seccadeyi toplar, köşeye otururlar. Sözüm üstün olsun diye bir birinin ayağının üzerine basmak için uğraşırlar. Damat geline evvelâ ismini sorar, sonra yüz görümlüğü hediyesini vererek yüzünü açar. Ve bir iki saat bu suretle konuşurlar.

Gelin hanımın ilk geldiği ev kendisi için henüz alışmadığı bir muhit olduğu için alıştırmak üzere kayın peder, kayın valide ve görümcede odaya misafir getirirler, konuşurlar ve gelin hanımı biraz alıştırırlar. Ondan sonra artık yatma vakti gelir. Gelin hanımı bir odaya alırlar, soyarlar ve gelinlik ipekli çamaşırlarını giydirirler, süslerler. Damat bey de soyunur. Yatak odasında hanımı bekler. Hanım pek utanarak naz ile yatak odasına girer kendilerine mahsus konan şekerden yerler bu şekerden başka kimse yiyemez.

Hem gelinin hemde damadın sadıç ve yengeleri vardır. Sadıç evli bir kadından seçilir ve geline her adeti öğretir ve mahremi esrarı olur. Güveynin sadıcı, evli ve arkadaşı olan bir erkekten seçilir. Çok yerde gelinin sadıcının kocası olur. Damatla birlikte tıraş olurlar, hamama giderler. adap ve erkânı öğretir.

Kız tarafından yenge olarak kızın yanına varılen hanım yatak odasına yakın muayyen yerde yatar. Gelin ve güvey sabah kalkarlar.

Damada kız evinden gelen güvey çamaşırı verilir ve giyer. Kol dügmesi, kıravat iğnesi, saat ve köstek ve tütün tabakası bu çamaşır bohçasında mevcuttur. Kız da paçalık elbisesini giyer başına tacını takar.

Gelin, güvey, kayınvalide, kayınpeder ve evdekilerin ellerini öperler el öpmeliği hediyeleri o zaman kıza verilir.

Damat bu merasimden sonra kız evine gider o da el öpme merasimini orada yapar. Damada da el öpme hediyeleri o zaman verilir. Sonra damat eve bir tabla yemişle kaymak gönderir.

Paçaya davet olunan davetliler düğün evine gelmeğe başlarlar. Gelin bunlara hatıra olmak üzere birer hediye verir. O gün de akşama kadar düğün devam eder. Perşembe günkü yemeklere paça ve kaymak ilâve edilir. Yenge hanım yüz aklığını almadıkça avdet etmez.

Pazartesi günü ailede kız, oğlan tarafından kimlere çıkacaksa o beyler davet edilir ve el öptürülür. Buna *askıaltı* derler. Gelin hanıma yedinci günü yedilik entarisi yapılır bir ay sonra da düğüne gelen davetlilere iadeyi ziyaret edilir yani gelin hanım el öpmiye dolaştırılır. Kız tarafına gidilirken yedilik elbisesi giydirilmek adettir.

Oğlan iç güveysi girecekse bu merasim kız evinde olur. Yalnız pazartesi çehiz yerine oğlanın eşyası gelir....

- Devamı var -

M. Zeki